

KAKO NASTAJA ŠOLSKO GLASILO » STUDENČEK« / Mateja K. Černe, vzgojiteljica in učiteljica defektologinja / Center CIRIUS Vipava

Šolsko glasilo Studenček ima že dolgoletno tradicijo. Skoraj od samega začetka ustanovitve našega centra obstaja tudi glasilo Studenček. Letos praznujemo 50. obletnico centra (danes z imenom CIRIUS Vipava) in 40. obletnico glasila, ki že od samega začetka nosi ime »Studenček«.

GLASILO SKOZI PRETEKLA LETA

Glasilo se je z leti spreminjalo, prav tako kot se je spreminjala družba. Vsa do sedaj zbrana glasila so zrcalo dogodkov, spominov na pretekla leta. V njih začitimo utrip družbene ureditve, značilnosti jezika in sporočanja... Po prispevkih lahko vidimo, kako se je spreminjala populacija otrok v našem centru, kakšen je bil center pred 50 leti in kakšen je danes, kako so se lahko otroci in mladostniki pisno in likovno izražali nekoč in kako se lahko izrazijo danes.

Zakaj so kolegice vztrajale v preteklih letih pri izdaji šolskega glasila in zakaj nova generacija mentorjev vztraja še danes s tako drugačnimi otroki? Kljub vsej pomoči mentorja ali učitelja je končni izdelek še vedno zares njihov. In ker poznamo naše otroke, lahko v večini primerov uganemo, čigav je prispevek v glasilu, tudi če avtor ne bi bil podpisan.

CIRIUS VIPAVA JE STIČIŠČE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI IZ SKORAJ CELE SLOVENIJE

CIRIUS je kratica za Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. Pri nas potekajo: vzgojno-izobraževalni program, terapevtske dejavnosti, zdravstveno negovalna služba, svetovalno delo, druge dejavnosti in tehniške službe. Na področju vzgoje in izobraževanja izvajamo naslednje programe: prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom, posebni program 1.–6. stopnje, vzgojni program, podaljšano bivanje, razvojni oddelek vrtca. K nam prihajajo otroci iz skoraj cele Slovenije. Številka rahlo niha. Trenutno je v CIRIUS-u 137 otrok na dveh lokacijah, v Vipavi in v Stari Gori. V Vipavi jih je 108, 4 otroci pa obiskujejo razvojni

oddelek vrtca. Na obeh lokacijah skupaj je v dnevnem programu kar 64 otrok, v celodnevem pa 73.

OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI V CENTRU CIRIUS VIPAVA IMAJO KOMBINIRANE MOTNJE

Prilagojen program z nižjim izobraževalnim standardom obiskuje le 16 učencev, preostalih 92 je v posebnem programu vzgoje in izobraževanja. Razvojni oddelek vrtca obiskujejo 4 otroci. Oddelek v Stari Gori ima 25 otrok, od tega jih 21 obiskuje 1. stopnjo posebnega programa in 4 otroci razvojni oddelek vrtca.

Več kot polovica otrok je težje in težko gibalno oviranih. Polovica otrok ima govorno jezikovno motnjo, petina otrok težko govorno jezikovno motnjo. Kar polovica otrok ima težjo in težko motnjo duševnem razvoju.

Približno 60 % vseh ima cerebralno paralizo, sledijo otroci z dawnovim sindromom, mišično distrofijo, z motnjami v duševnem razvoju, avtističnimi motnjami in drugo. Visok odstotek otrok ima epilepsijo, inkontinenco in različne diete.

Zaradi kombiniranih motenj, motenj na intelektualnem, gibalnem, emocionalnem, vedenjskem področju, na področju govora in komunikacije, vida in sluha ter dodatnih nevroloških motenj nudimo tem otrokom in mladostnikom tudi usmerjeno terapevtsko, zdravstveno negovalno ter svetovalno dejavnost.

OBLIKOVANJE ŠOLSKEGA GLASILO JE DEL VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA DELA IN DELO INTERESNE DEJAVNOSTI Šolski in vzgojni program se dopolnjujeta in predstavljata nadgrajevanje

vzgojno-izobraževalnega dela. Vzgojne vsebine se izvajajo tudi v okviru interesnih dejavnosti. Ena izmed njih je oblikovanje glasila Studenček. V glasilu zbiramo literarno-novinarske, likovne in fotografske prispevke, nastale v tekočem šolskem letu. Na pomoč nam priskočijo tudi mentorji/-ice, ki skrbijo za likovne in fotografske izdelke.

VSEBINA GLASILO JE ODRAZ ŽIVLJENJA V NAŠEM CENTRU IN BLIŽNJI OKOLICI

Prispevki v glasilu pripovedujejo o čutenju, počutju, razmišljanju, življenju in delu otrok, ki obiskujejo center CIRIUS, pa tudi o življenju izza ograje naše hiše, kot večkrat rečemo. V hiši številka 3 in 3 se godi 100 stvari. Naš center stoji namreč na Vojkovi ulici 33 v Vipavi. A zunaj okvirov in onkraj vseh štirih stebrov naših prostorov deluje še morje aktivnosti in neizkoriščenih idej, ki jih skušamo uresničiti skupaj s krajanji, ljudmi iz soseske in prostovoljci. V vseh teh letih se je spletla mreža sodelovanja, ki krepi prijateljsko sobivanje v naši družbi. Del te so tudi naši otroci in mladostniki s posebnimi potrebami. Vse to je zapisano v našem glasilu. Zajeto je tudi veliko humorja in anekdot, ki smo jim bili priča pri delu v vseh letih. Prispevki v glasilu Studenček se večinoma nanašajo na dogodke, ki jih otroci in mladostniki doživijo prav pri nas v centru. Zanje je to zelo zanimivo in o tem radi pripovedujejo, pišejo, fotografirajo in se likovno izražajo. Glasilo Studenček je pregled dogajanja med šolskim letom. Besedil ne popravljamo. Zvenijo sama zase, preprosto in doživeto.

VČASIH JE TEŽKO

Razpon let in sposobnosti otrok, mladostnikov je tako velik (3–26 let), da težko oblikujemo skupno glasilo, ki bi zadovoljilo zanimanje večjega števila

otrok pri nas. Nekateri redki posamezniki, ki pišejo prispevke za glasilo, s ponosom pokažejo svoje izdelke sovrstnikom, staršem, domačim in zaposlenim. Ti prispevki niso vedno odraz njihovega notranjega doživljanja, stisk, veselja..., ker svoja občutja zelo težko izrazijo. Zato je vloga mentorja pri nastajanju prispevka zelo velika. Otrok mora poznati, skušati razumeti in čutiti, kar doživlja sam, in mu pomagati, da to ubesedi ali napiše. Zaradi duševne motnje, motorične oviranosti, govorno-jezikovnih težav, slabe fine motorike je treba precej pomoči, da prispevek dobi končno obliko. Trudimo se, da je prispevek kljub pomoči mentorja otrokov izdelek z njegovimi izrazi in značilnostmi govora, ki ga zaznamujejo. V nekaterih primerih je besedno izražanje za otroka zelo velik napor in je sporazumevanje z govorom zelo težko. Vznemirjenost zaradi vsebine povedanega, čustvena napetost, ki bi jo rad ubesedil, je tako

velika, da je pripovedovalec poln motoričnega nemira in krčev.

PRIPOMOČKI IN PRILAGODITVE OB PISANJU PRISPEVKA

Večkrat si pri delu in nastajanju literarnega prispevka pomagamo s komunikatorjem (podporno in nadomestno komunikacijo) ali slikovnim materialom. Uporabimo lahko računalnik in ne pisala za zapis teksta, saj nekateri lažje pišejo na računalnik kot pa s pisalom v zvezek. Prilagodimo velikost črk, omejimo zapis črk s črtami in pomagamo pri prostorski orientaciji na listu. Ponudimo različne debeline pisal. Držimo in usmerjamo roko ali dlan pri zapisu besed. Fiksiramo ramenski obroč ali pa sprostimo roke pred pisanjem pri otrocih, ki imajo večje motorične težave. Delovni prostor prilagodimo otroku, uskladimo višino delovne ploskve z invalidnim vozičkom, nastavimo naklon, damo

nedrsečo podlago... Trudimo se, da glasilo naredimo dostopno širšemu krogu bralcev, zato upoštevamo poravnavo, velikost, barvo in tip pisave, vrsto in barvo papirja..., tako da lahko listajo in prebirajo prispevke tudi osebe, ki imajo z branjem težave.

OSEBNA IZKUŠNJA IN MOJI ZAČETKI

Prispevki nastajajo med samim vzgojno-izobraževalnim delom ali pa pri interesni dejavnosti. V centru CIRIUS Vipava sem tudi sama, skupaj s kolegicama Ivičo Petrič in Aleksandro Premrl, somentorica glasila Studenček. Priključila sem se jima prejšnje šolsko leto. Moji začetki pomoči otrokom in mladostnikom pri nastajanju prispevkov pa segajo nekaj let nazaj. Že več let redno pošiljam v glasilo prispevke, ki so nastali med vzgojno-izobraževalnim delom v posebnem programu vzgoje in izobraževanja, kjer šesto leto delam kot vzgojiteljica ali učiteljica defektologinja.

Z OBJAVO GLASILA VZTRAJAMO ZARADI OTROK, KI JIM JE OBJAVA PRISPEVKA VELIKO PRIZNANJE

Vsi, tako mentorji kot tudi otroci, imamo zatišne dneve, ko ne vemo, kaj bi pisali, in se nam zdi, da se ponavljamo in ne dobimo novih zamisli. Potem pa se spomnimo dneva, ko se glasilo natisne in razdeli. In čakamo na odziv.

Da se obrestuje, postanemo prepričani vsi, ki delamo z otroki in vemo, koliko jim to pomeni. S kakšnim žarom pripovedujejo, čeprav ne morejo besed zapisati! S kakšno vnemo pišejo, čeprav z nerodnimi črkami in z napakami, ki jih spregledamo! S kakšnim navdušenjem pokažejo svoj prispevek v glasilu svojim staršem, družinskim članom, prijateljem, zaposlenim! In tako vsi, ki delamo z njimi, dobimo vir moči in zagona, da vsa ta leta objavljamo vsako leto novo številko glasila Studenček.

Ko sem listala in brala besedila preteklih glasil, sem dobila še dodatno potrditev, da je glasilo treba izdajati. Ob 50. obletnici centra CIRIUS smo priredili festival dogodkov, ki smo ga poimenovali Festival – pustimo sledi. Sled časa je tudi Studenček. V njem so odtisi dogodkov preteklih let, sledi časa, v katerem so dogodki nastajali.

PREBRANA BESEDILA NA LITERARNO-GLASBENEM VEČERU Z NASLOVOM ODTISI BESED IN GLASBE

Na pobudo kolegice Andreje Černic Gantar smo letos organizirali literarno-glasbeni večer, kjer smo brali besedila otrok, ki so bila v preteklih letih objavljena v Studenčku. Tako smo v okviru 50. obletnice Cirius-a obeležili tudi 40. obletnico glasila. Za popestritev večera sta s kvalitetno klasično glasbo poskrbeli Tanja Breclj Vatovec, profesorica kitare v Glasbeni šoli Koper, in Martina Kocjančič, profesorica kitare v Glasbeni šoli Postojna. Besedila sta brali dobri znanki naših otrok, Lara Batič, dijakinja Srednje šole Veno Pilon, in Darja Benčina, študentka Pedagoške Fakultete v Ljubljani. V Lanthierjevem dvorcu v Vipavi so besede otrok in

mladostnikov zares lepo zvene in dobile svojo pravo moč.

Izmed mnogih dogodkov in izpovedi smo izluščili nekaj besedil, za katera mislimo, da so odraz resničnega življenja in čutenja v našem centru.

Na petkov večer smo poslušalce popeljali skozi šolsko leto, ki se tako kot letni časi vrti v svojem ritmu. Začeli smo s spomini na počitnice, oblikovanjem novih prijateljstev in vstopom v šolo, nadaljevali smo z jesenjo, ki prinese pisane dogodivščine in glave, polne učenih misli. Brali smo tekste o zimi in veselem vzdušju decembra. Nato smo prisluhnil razmišljanju o domu, starših, pomladi, ljubezni, ki jih naši učenci ubesedijo na svoj način, pristno in preprosto. Sledila so besedila pomembnih dogodkov, ki so bili predstavljeni tudi na večjem odru in širši javnosti.

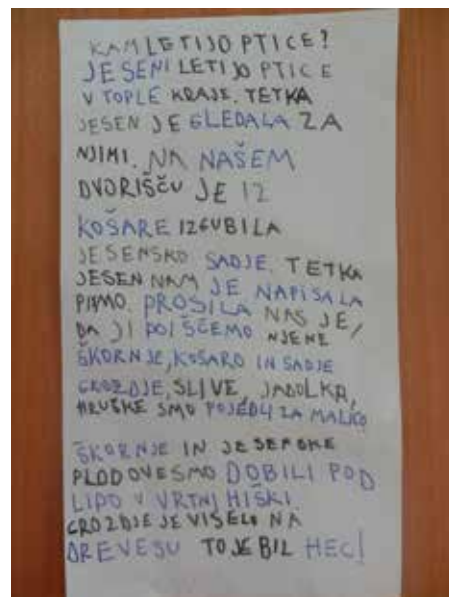
V tem večeru smo se pošteno nasmejali, občutili toplino prijaznih besed, se spomnili na pretekle dogodke, ki so pustili v nas sledi, in uživali v dobri glasbi. Dobra ura je hitro minila. Brez bralk besedil in glasbenih gostij ne bi mogli izpeljati tako lepega kulturnega večera. Preproste besede so ob njihovi pomoči zvene popolno.

Razmišljali smo, da bi literarno-glasbeni večer lahko postal tradicionalen. Tako bi predstavili najboljše besedila, ki so nastala v tekočem letu. Škoda, da bi se pozabila in dobila svoje mesto le na polici. Kaj zmorejo ubesediti naši učenci, je napisano v primerih besedil.

NAGRADA ZA USPEŠNO DELO

Naše glasilo res vsi radi prebirajo in vsem veliko pomeni. To pričajo tudi besede staršev naših otrok, mladostnikov, ki že vrsto let sodelujejo z nami. Zato vztrajamo že 40 let z objavo glasila in puščamo za sabo natisnjene besede.

Za uspešno delo je bilo naše glasilo tudi večkrat nagrajeno. V preteklih letih smo dobili kar 11 priznanj, ki jih je glasilu podelilo Društvo specialnih in rehabilitacijskih pedagogov Slovenije.

V nadaljevanju predstavljam nekaj mladostnikov, ki imajo svoje prispevke v glasilu Studenček (imena so spremenjena). Vsi obiskujejo posebni program na 4. stopnji in so stari 16–18 let.

PREDSTAVITEV OTROK

Mihaima zelo težko razumljiv govor, zato za sporazumevanje uporablja komunikator. Ima veliko željo po pripovedovanju dogodkov. Izgovorjene besede bolje razumemo le tisti, ki neposredno delamo z njim. Komunikator mu je v pomoč, vendar je tudi izražanje z njim siromašno. Nanj napiše le posamezne besede. Pri oblikovanju teksta potrebuje pomoč s postavljanjem vprašanj. Pomagamo mu tudi pri prepisu teksta na računalnik ali na papir. Njegova fina motorika je slabša, pisava slabo čitljiva. Črke so velike, treba mu je narisati barvne črte za omejitev črk v vrstice.

Maja tvori enostavne povedi, ki jih ob pogovoru sama težko zapiše sproti. Sama ne zna izbrati vsebine, o kateri bi pisala. Piše velike tiskane in pisane črke. Včasih kombinira oboje. Samostojen zapis vsebuje veliko slovničnih napak. Rada sodeluje pri nastajanju prispevkov in ji objava le-teh zelo veliko pomeni.

Liza ima notranji govor zelo dobro razvit. Pri govorjenju in pisanju ne uporabi pravilnih sklanjatev. Tvori enostavne povedi. Prispevek najprej

zapisujemo na računalnik mi. Prihaja iz Makedonije, zato njeni prispevki še posebej obogatijo naše glasilo z opisom drugih kultur in vsebin.

Marjan je težko motorično oviran in za sporazumevanje ne more uporabljati komunikatorja. Govor je težko razumljiv. Njegovi prispevki v glasilu so ganljivi. Zelo lepo lahko pripoveduje, kaj se mu je zgodilo pri nas in doma, kaj občuti in kaj nam želi povedati. Pišemo, kar nam pripoveduje, in pretipkane prispevke objavimo.

NEKAJ HUMORJA IZ PRETEKLIH GLASIL

Maruša se v telovadnici gleda v ogledalo in pravi: »Joj, Barbara, kako sem si podobna!«

Učiteljica vpraša: »Veste, zakaj ni sestre Suzane?«

Maruša odgovori: »Ja, dobila bo dojenčka.«

Učiteljica doda: »Pa ne samo enega, dva!«

Maruša: »O, ta si pa privošči!«

Učiteljica Katarina reče: »No, Dominik, ponovi! Krasna si, bistra hči planin!«

Dominik ponovi: »Krasna si, bistra hči na plin!«

oblikuje sama, ga z napakami tudi zapiše, nato pa tekst uredimo skupaj. Že oblikovan in popravljen tekst prepiše v zvezek ali na računalnik. Pri tem je dokaj natančna. Liza se rada tudi likovno izraža. Njeni izdelki so pogosto v našem glasilu.

Jan je težko gibalno oviran, govor je slabo razumljiv. Zaradi hude motorične oviranosti ne piše in za sporazumevanje ne more uporabljati komunikatorja. Vse, kar nam preostane, je, da se naučimo njegove govorice, ga poslušamo in njegove besede in krajše stavke napišemo na papir, sedimo poleg njega in skušamo doživeti, kar doživlja sam. Tako mu pomagamo s podvprašanji, kaj želi povedati. Glasilo

s ponosom odnese domov, kjer ga morajo brati tudi člani širše družine.

Jurij je v naš center prišel v letošnjem šolskem letu. Na življenje pri nas se je lepo navadil. Ovira je jezik, prihaja namreč iz Bosne.

Eva samostojno napiše sestavek z nekaj napakami. Piše s pisanimi črkami. Sama oblikuje tudi sestavljene povedi. Sama izbere temo, o kateri bi pisala. Pisanje za glasilo je zanjo velika motivacija za šolsko delo.

Jasna zaradi motorične oviranosti ne piše niti v zvezek niti na računalnik. Govori dokaj razumljivo. Ima lep besedni zaklad. Kar želi povedati,

